PRZEGLĄD PRASY ZAGRANICZNEJ

CODZIENNY BIULETYN WYDZIAŁU PRASOWEGO

MINISTERSTWA SPRAW ZAGRANICZNYCH

Rok IV. Warszawa, czwartek 19 września 1929 r. Nr. 215.

SPRAWY POLSKIE

POLSKA A NIEMCY.

Der Tag 18.IX. w depeszy z Genewy donosi, iż wschodnio - pruski Heimatsbund w Królewcu zwrócił uwagę delegacji niemieckiej na trudności, istniejące na granicy nad Wisłą, pomiędzy Prusami Wschodniemi a „dzisiejszą częścią Prus Zachodnich". W skardze swej Heimatsbund wskazuje przedewszystkiem na most nad Wisłą pod Münsterwalde, który został przez Polskę zerwany wbrew polsko - niemieckiemu układowi z dnia 2 grudnia 1925 r., a w którym to układzie Polska zobowiązywała się utrzymywać wszystkie drogi komunikacyjne, służące do ruchu granicznego. Pozatem, wedle skargi „Heimatsbundu", Polska miała dopuścić do takiego zaniedbania, na swej części prawego brzegu Wisły, iż istnieje niebezpieczeństwo katastrofy wylania Wisły w razie podniesienia się poziomu wody. Jednocześnie z tego samego względu nastąpiło ograniczenie możliwości nawigacyjnych na Wiśle. „Heimatsbund" zwraca uwagę, iż „bezsensowne przyznanie prawego brzegu Wisły Polsce opiera się na całkowicie jednostronnej decyzji konferencji Ambasadorów, znajdującej się w przeciwieństwie do ducha i litery art. 28 Traktatu Wersalskiego, który ustanawia granicą główną koryto Wisły". Z tego też powodu Heimatsbund uważa za konieczne szybkie przeprowadzenie rewizji tych przeciwtraktatowych stosunków.

Niemiecka prasa nacjonalistyczna ponownie atakuje Polskę z powodu likwidacji mienia niemieckiego.

Der Tag 18.IX. w depeszy z Warszawy komunikuje, że w „Monitorze Polskim" znowu ogłoszono decyzję o likwidacji 7-iu dalszych majątków ziemskich kolonistów niemieckich, które mają przejść na własność państwa polskiego.

Deutsche Tageszeitung 18.IX. w depeszy mówi o „ponownym rabunku niemieckich drobnych kolonistów, którzy są pozbawieni swego skromnego mienia". Dziennik podkreśla, że koloniści niemieccy sami nawet muszą płacić za koszty wywłaszczenia, które „są w bezczelny sposób powiększane".

Deutsche Tageszte. 14.IX. w związku z uchwałami, przyjętemi przez zjazd korporantów polskich — twierdzi, iż dążyć należy do intensyfikacji pracy niemieckiej na wschodniem pograniczu. W dalszym ciągu dziennik podnosi, iż polskie przysposobienie wojskowe, wyposażone w nowoczesny sprzęt wojenny, daje Polsce stutysięczną armję nad granicą niemiecką.

SYTUACJA POLITYCZNA I GOSPODARCZA W POLSCE.

Berliner Börsen - Courier 16.IX. zamieszcza w dziale gospodarczym artykuł, poświęcony koncesjom Harrimana w Polsce. Dziennik podkreśla, iż prasa polska występuje ostro przeciwko Harrimanowi, twierdząc, iż za nim kryją się konsorcja niemieckie. co jednak zupełnie pozbawione jest uzasadnienia. W razie, gdyby Harriman koncesję otrzymał, będzie on musiał — zdaniem dziennika — porozumieć się z przedsiębiorstwami o pokrewnym charakterze, operującemi na terenie Górnego Śląska.

Le Petit Parisien 15.IX. zamieszcza dłuższą korespondencję z Poznania, zawierającą sprawozdanie z pobytu min. Bonnefous na P. W. K.

Journal de Lausanne 14.IX. zamieszcza art. A. Masnata p. n. „Le problème èconomique polonais". Autor w dłuższym artykule wyraża się nader życzliwie o postępach Polski w dziedzinie ekonomicznej i organizacyjnej i pisze m. in., że Wystawa poznańska budzi podziw gości zagranicznych.

ZAGADNIENIA OGÓLNE

FRANCJA A NIEMCY.

Berliner Tgblt. 15.IX. zamieszcza rozmowę min. Stresemanna z red. T. Wolffem, w której min. Stresemann ujął swe poglądy na wyniki konferencji haskiej, ostro krytykując nieuzasadniony pesymizm niemieckich kół prawicowych i akcję ich przeciwko pla-

nowi Younga. Stresemann w następujący sposób ujął wyniki konferencji haskiej: obciążenie Niemiec zostało zmniejszone przez plan Younga. Zastrzeżone są wszystkie możliwości na przyszłość. Zniesiony jest nadzór nad finansami i gospodarką Niemiec. Niemcy są obecnie panami u siebie. Za kilka miesięcy zwolnione będą tereny Nadrenji. Ustanie również na przyszłość wszelka kontrola.

Le Temps 17.IX. pisze w związku z oświadczeniami Stresemanna wobec Wolffa, iż oświadczenia te są ważne również z punktu widzenia polityki ogólnej, jako pierwszy publiczny protest ministra Rzeszy w związku z kampanją prawicową, prowadzoną przeciwko planowi Younga. Czy wyjaśnienia min. Stresemanna zdołają przekonać zbałamuconą opinję to jest jeszcze rzeczą wątpliwą, gdyż nacjonaliści mają na względzie przedewszystkiem zagadnienia polityki wewnętrznej. Dziwne wydaje się autorowi, że członkowie centrum parlamentarnego, jakkolwiek wyrazili swe zadowolenie z powodu ewakuacji Nadrenji, wahają się jednak jeszcze z wypowiedzeniem ogólnej opinji w sprawie planu Younga.

Dziennik cytuje opinję „Koelnische Ztg." co do tego, że ratyfikacja planu Younga może natrafić na trudności, o ile sprawa Zagłębia Saary nie będzie jeszcze do tego czasu załatwiona.

Taktyka obecna Niemiec—zdaniem „Temps'a"— ma wszelkie cechy szantażu politycznego, który praktykowany jest zazwyczaj przez Berlin, w sytuacjach drażliwych. Co się tyczy sprawy zagłębia Saary, jest to sprawa która dotyczy tylko Niemiec i Francji i nie ma nic wspólnego z uchwałami haskiemi. Francja zastrzega sobie w tej sprawie całkowitą swobodę co do rozpatrzenia propozycji Niemiec, które są w danym wypadku petentem z punktu widzenia praw i interesów Francji. Dziennik pisze w zakończeniu, że układ haski stanowi niedzielną całość, a więc ewakuacja Nadrenji nie będzie dokonana bez ratyfikacji i wprowadzenia w życie planu Younga.

Germania 17.IX. podkreśla z naciskiem, iż zmiana angielskiej polityk. zagranicznej, dokonana przez Partję Pracy, jest podstawą nowej, powojennej polityk. i tworzy nową epokę w stosunkach międzynarodowych.

W d. c. dziennik zaznacza, iż Snowden mógł rozpocząć walkę przeciwko hegemonji Francji dlatego tylko, że Anglja nie jest już zmuszona do korzystania z pomocy Francji. Podstawą zmiany angielsko - francuskiego porozumienia jest — zdaniem dziennika — ustosunkowanie się Anglji do Ameryki oraz dążenie do wytworzenia własnej polityki w stosunku do Dalekiego Wschodu, Japonji i Polski.

W związku z tem dziennik podnosi, iż Francja zostaje zupełnie osamotnioną, gdyż chwilowego porozumienia z Włochami w Hadze nie można brać pod uwagę; izolowana Francja będzie sprawiedliwie oceniać roszczenia niemieckie, co ułatwi niemiecko-francuskie zbliżenie.

Der Tag 17.IX. omawiając zamierzenia Brianda dochodzi do wniosku, iż lewica niemiecka nie broni stanowiska niemieckiego, lecz jest emisarjuszką polityki francuskiej. Dążeniem Francji — twierdzi dziennik — jest stworzenie nowego Związku Reńskiego, który dawniej był główną podporą Napoleona; obecnie zaś Francja pragnie związku z Niemcami, by przy pomocy niemieckich żołnierzy walczyć z bolszewizmem.

The Daily News 14.IX. wyraża zadowolenie z powodu rozpoczętego opróżniania Nadrenji z wojska angielskiego, twierdząc, że ironją było po Locarno i pakcie Kelloga trzymanie obcych załóg wojskowych w kraju przyjętym do Ligi Narodów.

The New York Times 30.VIII. twierdzi, że na konferencji w Hadze żadne z państw nie wygrało, ale dzięki temu właśnie, że każde musiało ustąpić, doszło do zwycięstwa planu Younga, który utrwala pokój Europy. Przyjęcie planu Younga pociągnęło za sobą przyśpieszenie opróżnienia Nadrenji, co przywraca upokorzonym Niemcom ich powagę, a jednocześnie sprowadza zgodne wystąpienie w tym wypadku państw okupujących, które razem podejmują ewakuację, w przeciwstawieniu do warunków przed Hagą, kiedy Henderson chciał Nadrenję opróżnić, nie patrząc na to, co zrobi Francja.

SYTUACJA POLITYCZNA W NIEMCZECH.

Deutsche Allgem. Ztg. 17.IX. w artykule, poświęconym sprawie plebiscytu podkreśla na wstępie wielkie zdolności organizacyjne Hugenberga; udało mu się zgrupować wszystkie prawicowe stronnictwa, których działalność, jeśli potoczy się we właściwym kierunku, może być bardzo pożyteczna. Przystępując do omówienia „ustawy przeciw niewoli", dziennik twierdzi, iż zawarte w niej postanowienia uznane być muszą przez wszystkich Niemców, aczkolwiek — jak to podkreśla dziennik — w formie bardziej konkretnej i bardziej zdecydowanej.

W d. c. „D. A. Z." zaznacza, iż „ustawa" ta, jako zapoczątkowanie działania, jest niestety nie do przyjęcia, wszystkie bowiem jej postanowienia są już wykonane, lub też są niewykonalne; postanowienie o pociągnięciu do odpowiedzialności mężów stanu, którzy przedłożą plan Younga — uważa dziennik za śmieszne. Zdaniem dziennika nie można głosować za projektem Hugenberga, choćby z tego powodu, że mniejszość w Niemczech dla wyrażenia protestu — mogłaby głosować przeciwko niemu.

Dziennik pisze w d. c.: „niepowodzenie akcji tej może ujemnie odbić się na niemiecko - narodowej partji, a z naszego punktu widzenia istnienie silnej opozycji jest rzeczą konieczną; musi ona bowiem być regulatorem poczynań rządowych. Nowe posunięcia prawicy jest „ubezpieczeniem życiowem" dla gabinetu Müller — Hilferding, odbiera bowiem stronnictwom centrowym możność stworzenia koalicji z prawicą, osłabiając tem samem ich stanowisko względem socjal - demokracji.

Dziennik przepowiada z żalem upadek stronnictwa narodowo-niemieckiego, z czem wiąże się wzrost znaczenia socjal - demokracji; w momencie, gdy socjaliści angielscy przez swą politykę zagraniczną pozbawiają oparcia socjal - demokratów niemieckich; ci ostatni otrzymują pomoc od prawicy, która pozwala im na wzmocnienie stanowiska.

Z pośród wszystkich stronnictw niemieckich — zdaniem dziennika — tylko centrum wzmaga się na siłach i w ostatnich posunięciach swych daje wyraz rozsądnej polityce.

W zakończeniu dziennik podkreśla, iż fakt opublikowania dokumentu, który grozi Hindenburgowi procesem o zdradę stanu, dowodzi fatalnego stanu narodu niemieckiego, który odrodzony być może dopiero przez nowe pokolenia.

Kölnische Ztg. 15.IX. twierdzi, iż plan Young'a wprowadził pewne odprężenie, czy jednak odpręże-

nie to jest stałe i czy Niemcy do końca będą mogły ponosić narzucone ciężary, tego nikt nie wie. W każdym bądź razie sytuacja wymaga, by polityka wewnętrzna poparła zagraniczną, co może być osiągnięte przez „wewnętrzne Locarno" w najlepszym tego słowa znaczeniu — to znaczy przez nastrojenie społeczeństwa ku wspólnym wysiłkom. Dziennik podaje przykład Anglji, gdzie konserwatyści udzielają Mac Donaldowi całkowitego poparcia w polityce zagranicznej. W d. c. dziennik podnosi, iż akcja nacjonalistów niemieckich jest „frondą polityczną" i przynosi Niemcom większe szkody, niż akcja wielu wrogów zewnętrznych.

Germania 16.IX. zamieszcza tekst rezolucji, która została powzięta przez stronnictwa centrowe w Koblencji. Dziennik twierdzi, iż konferencja nie mogła zająć stanowiska zdecydowanego względem planu Younga i rokowań haskich, gdyż sprawy te są właściwie w stanie powstawania, co nie daje możności merytorycznego wypowiedzenia się w sprawach bieżącej polityki zagranicznej.

Dziennik podkreśla, iż centrum zawsze stawiało wyżej interes państwa, niż partji i tylko dlatego, by nie utrudniać stanowiska rządu, nie wypowiedziało się w sprawach polityki wewnętrznej.

ZGROMADZENIE LIGI NARODÓW. SYTUACJA MIĘDZYNARODOWA.

Journal de Genève 17.IX. W. M. w art. wst., omawiającym organizację przyszłego Banku Międzynarodowego, pisze, że bank ten powinien pozostawać w ścisłem porozumieniu z Ligą Narodów; do Rady wpłynął wniosek delegacji Norwegji, Danji i Polski z propozycją, aby Rada poczyniła w tym kierunku wszelkie możliwe kro... ...ytuacja przedstawia się korzystnie w tym względzie. ...omitet ekspertów, zebrany w Paryżu, nie wypowiedział się za Genewą, tylko dlatego, by nie utrudniać Ameryce wzięcia udziału w tem zamierzeniu. Wobec odmownego stanowiska Ameryki co do udziału w Banku, wzgląd ten obecnie już nie istnieje. Autor uznaje skądinąd stanowisko Anglji, domagającej się kontroli wglądu czynników rządowych w działalność banku międzynarodowego. Da się to zdaniem „Journal de Geneve" uskutecznić jedynie przez Radę Ligi Nar., która mogłaby odegrać rolę rzecznika interesów ogólnych w łonie banku. Zresztą powinna ona odegrać tę rolę w myśl art. 24 statutu Ligi, zaakceptowanego przez wszystkie zainteresowane państwa.

Der Tag 17.IX. w depeszy z Genewy zarzuca chwiejność postępowaniu rządu angielskiego odnośnie spraw rozbrojenia.

Belfast News 9.IX., przypominając, że całe społeczeństwo angielskie poparło rząd Mac Donalda w sprawie odszkodowań niemieckich, czyni mu zarzuty z powodu zgody na projekt udzielania pomocy finansowej państwu napadniętemu przez inne. Wprawdzie byłaby to tylko pożyczka, ale dziennik twierdzi, że stałaby się ona podarunkiem, jeśli się uwzględni z jakim trudem spłacane są długi z wojny światowej. Autor podkreśla, że projekt wniosła Finlandja, co oznacza chęć zabezpieczenia się przed Rosją, przyczem Polskę z Francją łączy sojusz. Zdaniem autora pomoc udzielana państwom napadniętym zamiast ograniczać zatargi, mogłaby je pomnażać, zachęcając tem niektóre państwa do sprowokowania napadu. Nadto gdyby Anglja udzieliła pomocy, musiałaby już popierać dane państwo do końca, tak jak finansowała szereg państw podczas wojny światowej.

Il Mattino 13.IX. poświęca art. wst. bankowi międzynarodowemu, mającemu służyć do wykonania planu Younga i wyraża obawę, że będzie to instytucja w której przewagę będą miały potęgi finansowe, ze szkodą dla państw słabych pod względem finansów.

L'Ere Nouvelle 15.IX. w sprawozdaniu z obrad w komisji ekonomicznej Ligi Narodów streszcza dość obszernie przemówienie p. Gliwica.

SYTUACJA POLITYCZNA W ANGLJI.

La Tribuna 14.IX. stwierdza, że obecny kongres angielskich związków zawodowych w Belfast w widoczny sposób nie chciał czynić trudności rządowi Mac Donalda. Dlatego też pomimo ciężkiego położenia robotników wypowiedział się kongres za pokojem między pracodawcami a robotnikami. Drugim znamiennym rysem kongresu jest zainteresowanie się handlem między Anglją i dominjami, co jest wyrazem polityki imperjalistycznej, sprzecznej ze stanowiskiem z przed pięciu lat, kiedy to z zapałem przyjęto doktrynę Moskwy.

ROZBROJENIE NA MORZU. ANGLJA A STANY ZJEDN. A. P.

The New York Herald 16.IX., podając wiadomość, że budowę trzech krążowników amerykańskich, wstrzymaną w lipcu, podjęto na nowo, wnosi, że widocznie nie będzie to przeszkadzało pomyślnemu rozwojowi rokowań angielsko - amerykańskich.

The Daily News 14.IX. twierdzi, że wiadomość o zamierzonej podróży Mac Donalda do Waszyngtonu dowodzi daleko już posuniętego porozumienia między Anglją a Ameryką co do rozbrojenia na morzu, tak że widocznie tylko drugorzędne zagadnienia pozostają jeszcze do rozwiązania. W każdym razie — podkreśla dziennik — Anglja musi jednak utrzymać pewną siłę morską dla zachowania swego znaczenia.

MOCARSTWA A Z. S. R. R.

The Daily Herald 14.IX. wyraża zadowolenie z powodu przyjęcia przez Moskwę propozycji nadesłania delegata, celem podjęcia rokowań o wznowieniu stosunków dyplomatycznych między Anglją a Z. S. R. R. Dziennik zaznacza przytem, że rokowania w sierpniu przerwano z powodu nieporozumienia, a mianowicie, że Dowgalewski nie znając dobrze języka, w którym sprawy omawiano, zrozumiał, że wymiana ambasadorów może nastąpić dopiero po rozstrzygnięciu wszystkich spraw wątpliwych.

Königsb. Allg. Ztg. 12.IX., nawiązując do artykułu „Izwiestij", w którym jest mowa o pogorszeniu się ostatnio stosunków niemiecko - sowieckich w wyniku konferencji haskiej, twierdzi, że prasa polska bardzo zręcznie wpłynęła na wywołanie nastroju nieufności w prasie sowieckiej. Ponieważ — pisze „K. A. Z." — polska opinja publiczna bynajmniej nie była zadowolona ze swej delegacji w Hadze, wpadła na

pomysł wykazania, że wynikiem konferencji haskiej jest zacieśnienie stosunków niemieckich z mocarstwami zachodniemi i tem samem pogorszenie stosunków niemiecko - sowieckich. To miało być dodatnią stroną konferencji haskiej dla Polski. Te taktycznie obliczone argumenty prasy polskiej rzeczywiście wywarły przewidziane wrażenie w Moskwie.

Znaczenie konferencji haskiej dla Wschodniej Europy nie zostało dostatecznie ocenione przez prasę światową, ponieważ oczy jej obserwatorów były skierowane na zachód. Wpływy jednak konferencji haskiej na ogólnoeuropejskie położenie polityczne są ogromnie ważne i zaczynają już wywierać swój skutek.

SYTUACJA POLITYCZNA NA LITWIE.

Lietuvos Aidas 14.IX. w art. wst., nawiązując do rozpoczęcia się roku szkolnego w szkołach litewskich, podkreśla ogromne rozpolitykowanie młodzieży litewskiej i udział jej w politycznych organizacjach opozycji. Dziennik podnosi konieczność ochronienia młodzieży przed wciąganiem jej do organizacyj politycznych, które „doprowadzają młodzież do takiej psychozy politycznej, że ucieka się ona nawet do broni w zwalczaniu swych politycznych przeciwników".

Echo 15.IX. (Kowno) zamieszcza wywiad, udzielony przez rektora uniwersytetu litewskiego prof. Czepinskisa, w którym ten podkreślił, że senat uniwersytecki wypowiedział się przeciwko przeprowadzeniu na uniwersytecie reform rządowych, jako ograniczających autonomję uniwersytetu. Senat poinformował o swem ustosunkowaniu się do projektowanych przez rząd reform prezydenta Smetonę i premjera Woldemarasa.

Lietuvos Žinios 14.IX. poświęca art. wst. pamięci zmarłego największego poety łotewskiego Rainisa, który położył nieocenione usługi w organizowaniu łotewskiej partji socjal - demokratycznej i był stronnikiem zbliżenia demokracji łotewskiej i litewskiej.

Echo 14.IX. (Kowno) w związku z 25-cioleciem służby wojskowej gen. Grigaliunasa - Głowackisa zamieszcza obszerny jego życiorys.

NOTATKI I INFORMACJE

RÓŻNE.

The Daily Herald 12.IX. przypisuje zbliżającym się wyborom do parlamentu egipskiego duże znaczenie dlatego, że one dadzą wyraz temu, jak naród egipski przyjął obecne ustosunkowanie się Anglji do Egiptu. Wynik wyborów pokaże, czy Anglja zawarła układ z narodem egipskim, czy tylko z rządzącą w da... chwili partją.

The New York Herald 15.IX. czyni zarzuty rządowi angielskiemu z powodu jego polityki w Palestynie, gdyż najpierw obiecał Żydom utworzyć w Palestynie ojczyznę, następnie obiecał Arabom utworzyć z Palestyny państwo arabskie, a później zaniedbał ten kraj, dopuszczając do walk religijnych.

ARTYKUŁY NIEUWZGLĘDNIONE.

L'Action Française 15.IX. Lancelet: Israël incendie la Palestine.

L'Humanité 15.IX. Paneurope, le charbon et lesarmements.

Journal des Débats 16.IX. Lechartier: Les Etats Unis et la France. Les sympathies américaines (wrażenia z pobytu w Ameryce).

Der Tag 6.IX. Prof. M. Spahn. Volksentscheid als Waffe der Aussenpolitik.

Frankfurter Ztg. 6.IX. Der Bauer im Bolschewismus. (Wrażenia z Rosji).

Der Tag 10.IX. Bombenpsychose.

Manchester Guardian 5.IX. M. W. Lampson. Foreign Privilege in China.

L'Indépendance Belge 13.IX. Rêves Hongrois. Un danger pour la paix.

Journal de Genève 30.VIII. F. de Gerando: La Russie subcarpathique.

Neue Zürcher Ztg. 5.IX. Der Regierungswechsel in Japan

Reichspost 8.IX. Neue Aktenstücke zur geschichtlichen Rolle Franz Ferdinands.

Neue Zürcher Ztg. 8.IX. J. M. Kenworthy. Die Freiheit der Meere.

Drukarnia „KADRA", Długa 50, tel. 186.30.

Drukowano na prawach rękopisu.